

דו"ח נאצי - גירוש של יהודים מרומא

לאחר הפיכה אנטי פשיסטית שהורידה את מוסוליני מהשלטון ב- 25 ביולי 1943 החליט היטלר לעשות כמיטב יכולתו להשבת מוסוליני לשלטון. ב- 12 בספטמבר שוחרר מוסוליני מכלאו על ידי צנחנים גרמנים וב- 23 בספטמבר הוכרז על כינונו של משטר פשיסטי מחדש "הרפובליקה הסוציאליטית האיטלקית" שקבלה את הכינוי "רפובליקת סאלו". משטר זה, ששלט רק בצפון ומרכז איטליה, היה למעשה משטר בובות שהיה נתון לחלוטין לחסדי הגרמנים כך שבניגוד לעבר לא ניתנה לו כל עצמאות גם ביחס למדיניות האנטישמית. תוך שבועות אחדים החלו הגרמנים בשוד שיטתי של רכוש היהודים בתחומי הרפובליקה. החלטתם של מרבית יהודי רומא לא לנטוש את בתיהם נבעה מאמונתם שהמתינות האיטלקית והקרבה לוותיקן יגנו עליהם מהגרוע מכל. הנאצים מצידם לא שקטו על שמריהם. באוקטובר 1943 שלח איימן לרומא את תיאודור דנקר, שמלא קודם לכן תפקיד מרכזי במדיניות ההשמדה הפריז ובסופיה, בראשות סגל של 44 אנשי S.S., עם הוראה שהסמיכה אותו לגרש את יהודי רומא וב- 16 בחודש יום שבת החלה האקציה שארגן נגד יהודי רומא. האקציה מתוארת בדו"ח הבא שנכתב על ידי דנקר:

האקציה נגד יהודים, בהתאם לתכנית שהכינה לשכה זו ואשר ניצלה את כל האפשרויות, החלה ונסתיימה היום. לפעולה הוכנסו כל הכוחות העומדים לרשות משטרת הביטחון ומשטרת הסדר. שיתוף המשטרה האיטלקית בעניין לא היה אפשרי, בגלל חוסר מהימנות שלה... בגלל אופייה של העיר הפתוחה וגם בגלל המאגר הלא מספיק של שוטרים גרמנים, שמנה רק 365 איש, לא היה זה מעשי לחסום רחובות שלמים. ואף על פי כן, במהלך המבצע שנמשך משעה 5.30 בבוקר עד שעה 2 בצהריים, נעצרו בבתי יהודים 1259 איש והובלו למקום איסוף מרכזי בבית הספר הצבאי שבמקום. לאחר ששוחררו בני התערובת, בעלי אזרחות זרה (כולל אזרח אחד של מדינת הוותיקן), בני זוג של משפחות מעורבות (כולל בני הזוג היהודים), משרתים ודיירי משנה אריים שהתגוררו אצל יהודים, נשארו במעצר 1,007 יהודים. הגירוש נקבע ליום ב' 18.10 בשעה 9 בבוקר...

...התנהגות האוכלוסייה האיטלקית היתה התנגדות פסיבית גלויה, שהגיעה במקרים רבים להתנגדות אקטיבית. במקרה אחד, למשל, הגיעו השוטרים לביתו של פשיסט לבוש חולצה שחורה, שבידו תעודות זיהוי שללא ספק נעשה בהם שימוש שעה קודם לכן בבית יהודי בידי מישהו שטען שהן שלו. כאשר פרצה המשטרה הגרמנית לבתים אחדים נתגלו ניסיונות להסתיר יהודים ויש להניח, שבמקרים רבים הם הוכתרו בהצלחה. החלק האנטישמי של

האוכלוסייה לא נראה כלל במהלך המבצע: היו רק המון אנשים, שבמקרים אחדים אפילו ניסו להפריד בין השוטרים ובין היהודים. בשום מקרה לא היה צורך להשתמש בנשק חם.

תחושותיהם של איטלקים מסוימים תוארו למחרת במאמר מתוך עיתון המחותרת -

L'Italia Libera

במשך הלילה והיום כולו סובבו הגרמנים בחוצות רומא וקרעו איטלקים מבתיהם. הגרמנים היו רוצים לשכנע אותנו שאיטלקים אלה הם זרים לנו, באיזה אופן, שהם שייכים לגזע אחר. אבל אנחנו חשים שהם בשר מבשרנו ודם מדמנו. מאז ומתמיד הם חיו, לחמו וסבלו יחד אתנו. לא רק אנשים בריאים, גם זקנים, ילדים, נשים, נדחסו לתוך משאיות מכוסות ונלקחו לגורלם. אין לב אחד שלא הזדעזע למחשבה מהו גורל זה... אנו איננו שונאים איש; אנו מזועזעים. כל עוד לא תשתחרר אירופה מסיוט זה, אין מקום לתקוות לשלום.

הערה: ביום שני ה- 18 באוקטובר, יומיים לאחר האקציה, הועברו העצורים ברכבת לאושוויץ, שם נרצחו כמעט כולם. פעילותם של הנאצים בחודשים הבאים הביאה למעצרים ולגירושים נוספים של כמה אלפי יהודים, אך ככל שעבר הזמן היא נתקלה ביותר התנגדות. מרבית הקרבנות ירדו למסתור ויכלו בדרך כלל לסמוך על אהדתם של האיטלקים, ביניהם אפילו פשיסטים לא מעטים, ואף על עזרתם של אנשי כמורה.

מתוך: מאיר מיכאליס, מוסוליני והיהודים, היחסים בין גרמניה לאיטליה ומדיניות הגזע הפשיסטית, 1922 – 1945, ירושלים, 1990 עמ' 408 – 410